

VECHI UNITĂȚI SPITALICEȘTI ÎN JUDEȚUL GORJ

Dr. Gheorghe Gîrdu

Din vechime a existat în județul Gorj ca și în alte părți ale Țării Românești asistența medicală, acordată de biserică, pentru îngrijirea de bolnavi și neputincioși, concretizată în bolnițe și ospătării pentru vizitatori. Acestea au devenit leagănul spitalelor de mai târziu.

În județul Gorj sânt cunoscute bolnițele de la Mănăstirea Tismana pe la 1650 și de la Mănăstirea Polovragi după anul 1703. În aceste bolnițe călugării ajunși la bătrânețe și copleșiți de boli căpătau o îngrijire la nivelul medicinei casnice. Tot în aceste bolnițe erau adăpostiți și îngrijiți laicii bolnavi de epilepsie sau alienații mintali, dar puși în lanțuri și adăpostiți în chiliile de jos.

Evoluția societății românești a impus crearea unor așezăminte sanitare care să corespundă nevoilor și obligațiilor unei asemenea epoci. La organizarea acestor stabilimente, au contribuit unii foști elevi ai unor universități străine, cum au fost spătarul Mihai Cantacuzino, care după modelul spitalelor din Orient, a clădit în cadrul unui complex mănăstiresc, Spitalul Colțea, primul spital în Țara Românească la 14 decembrie 1704. După această dată, a urmat înființarea Spitalelor Pantelimon, în 1735, Spitalul de la Craiova - 1737 și altele. Fără îndoială că la aceste spitale și mai ales la cel din Craiova, s-au tratat și locuitorii din Gorj.

În județul Gorj o încercare de a se face un așezământ spitalicesc, a fost inițiată de Dejustva miliției românești. Aceasta în 1831 a făcut cereri la județe pentru încăperi necesare pentru deschiderea de lazareturi și spitaturi, “ce este a se întropni pentru

straja pământească precum și de alți căutați bolnavi militari cu dohtori și dohtorii.”

Din însemnările Dejurstvei miliției Țării Românești din anul 1832 de întocmire și așezarea lazareturilor de roate pe lângă stalurile lor, rezultă că urma să se deschidă lazarete în Valachia Mică la: Cerneți, Calafat, Râmnicu Vâlcea și Târgu - Jiului.

Comandantul polcului al 3-lea, colonel și cavaler Solomon, la 17 iunie 1832, raporta la Dejurstvă, că ocârmuirea județului Gorj, arată anevoință pentru darea unei încăperi pentru deschiderea unui lazaret necesar tratării unui număr de 10 ostași bolnavi, conform înțelegrii dintre Dejurstvă și Vornicie.

Ca urmare a acestei acuzații ocârmuirea județului Gorj, la 3 august 1832 a răspuns că a găsit încăpere pentru lazaret, dar comandantul Ruceanu de la Tg. Jiu a răspuns că nu-i mai face trebuință, fiindcă, “Într-aceste zile urmează să ridice ostașii și roata de la Tg. Jiu, din poruncă ce a primit de la polcovnicie”.¹

În ce privește bolnița de la Tismana între timp ea a devenit spital-mănăstire având în anii 1834 și 1835, determinate locuri pentru bolnavi epileptici și demenți.²

O mare importanță în dezvoltarea organizării sanitare a constituit-o înființarea începând cu anul 1843 în capitala reședințelor de județ a câte unui spital veneric, motivat de faptul existenței mai multor cazuri de boli sifilitice, care puneau în pericol sănătatea locuitorilor.

Un asemenea spital a luat ființă și la Tg. Jiu, capitala județului Gorj. Pentru a aduce argumentările temeinice, este necesar să analizăm activitatea pe această linie desfășurată pe plan central și reflectată la nivelul județelor.

În privința actului legal de fondare la reședința județelor a spitalului veneric, Dr. Victor Gomoiu precizează că, “fostele spitale venerice, despre care se spune, că s-ar fi înființat în 1843, dar despre care n-am aflat nici o urmă de arhivă”³.

Probabil că în acea vreme arhiva nu era în bună orânduială, pentru că în prezent există în arhivele statului documente care

confirmă acest lucru. Ne referim în special la adresele și rapoartele întocmite în anul 1851 pentru reînființarea spitalelor venerice, din care rezultă anul de înființare al acestora. Astfel, în raportul nr. 549 din 26 feb. 1851, către Departamentul din Lăuntru, “atingătoare de reînființarea prin toate orașele județelor câte un spital veneric” se arată că măsurile adoptate în 1843 prin jurnalul sfatului administrativ, încheiat la 21 august acel an (împărțșit comitetului cu nr. 6478) “le găsesc bine și trebuincioase spre sfârșitul acesta”.

Din cauza lipsei de organizare manifestată de Departamentul din Lăuntru, a Comitetului carantinelor și a organelor locale, spitalele venerice înființate în 1843 au funcționat câtăva vreme, adică vremelnic, în fiecare județ după posibilități, în perioada 1843-1851.

De aceea, nu suntem de părerea celor ce numesc aceste spitale ca vremelnice, ele fiind spitale venerice.

Chiar în adresa Secretarului Statului nr. 484 din 7 februarie 1851, prin care se comunică rezoluția domnitorului pusă asupra propunerilor din raportul Marelui Vornic din Lăuntru și generalului inspector al carantinelor “atingător de reînființarea prin toate județele a câte unui spital veneric, supt căutarea doctorilor de județe”, se cere a se “chibzui cu o deosebită luare aminte”, iar nu “pentru o simplă formă precum de multe ori s-a început și nici o ispravă n-a produs”⁴.

Ca urmare, a acestei rezoluții, prin mai multe circulare s-au luat măsuri ca fiecare cârmuire să trimită la Departament listă de toate materialele și obiectele spitalicești ce se găsesc acolo înființate în anul 1843 pentru spitalul veneric, în ce stare sunt, numărul aproximativ al pătimașilor, mai cu osebite în clasele de jos.

La aceste circulare, cârmuirea județului Gorj (în martie 1851) a trimis lista mobilelor și obiectelor spitalului veneric din 1843, în total 105 bucăți, cuprinzând: scaune de paie, jețuri, fețe de perne, mese, scaune căldări, tigăi, cearceafuri, prosoape. În

aprilie a trimis și lista cu numele a 35 de suferinzi ce s-au găsit cu boale venerice din unele sate gorjene.⁵

Fiindcă organele sanitare întârziiau să reînființeze spitalele venerice, domnitorul Barbu Știrbei, îngrijorat de un astfel de obiect atingător tuturor claselor de oameni, din proprie inițiativă a dat din nou opisul (nr. 1748) din 14 dec., 1851 ca șeful departamentului din Lăuntru, să adune îndată sfatul administrativ și împreună cu fețele cuprinse în opisul precedent, să facă lucrarea pînă la sfârșitul lunii (dec. 1851).⁶

Departamentul și Comitetul Carantinelor și Sănătății publice au strâns datele necesare și au întocmit proiectul reînființării spitalelor venerice. S-au făcut 7 propuneri legate de înzestrarea materială și medicală și a fondurilor de întreținere a lor. S-a hotărât ca spitalul să fie într-o casă cu chirie cu 4 camere, 15 paturi, o cuhnie, o listă cu obiecte necesare, hrană, medicamente.

La județ, s-a format o comisie vremelnică alcătuită din măduralele magistratului orașului, doctorul județului, sub președenția cărmuitorului.

Aceste propuneri au fost aprobate prin opisul domnesc nr. 27 din 11 ianuarie 1852, prin care se atrage atenția Departamentului din Lăuntru și Comitetului carantinesc, a se îngrijii de a se întemeii aceste spitale cu cele mai mici lucruri “spre a nu degenera iarăși în simple forme” și a nu se risipi fără trebuință banii publici sau a se face smăcinări pătimășilor în zadar.⁷

Organele centrale au trimis instrucțiuni și indicații povăuitoare de chipul cum trebuie a se cărmui spitalele venerice. Cărmuirea județului Gorj la 13 martie 1852 a comunicat că a pus în orânduială cele pomenite și a închiriat casele fraților Mongescu. Prin două adrese ale comisiei întocmite pentru reînființarea spitalului veneric al județului Gorj, către Comitetul carantinelor aflăm că acesta și-a început activitatea la 10 aprilie 1852, având ca doctor pe Dimitrie Culcer, iar ca felcer pe Alexandru Moise. Tot

la această dată au intrat în serviciul spitalului rîndașul și bucătăreasa⁸

Unul din orășenii din Târgul Jiului, iubitor de omenire, care a sprijinit spitalul din nou deschis în acest oraș, cu obiecte “pentru ușurarea și sprijinirea la boala și patima săracilor nenorociți”, a fost Stefan Frumușanu.

În adresa sa din 15 iunie 1852, către Comisia spitalului veneric, el arată că văzând pus în fapt acest folos de neștersă pomenire, aleargă a-și depune obolul său pe altarul binefacerilor către omenirea suferindă și a dăruit spitalului 15 paturi de bolnavi, 16 perechi pantofi, perdele la toate ferestrele și 20 stânjeni lemne.⁹

Unele rezultate ale spitalului veneric de la Târgu Jiu sunt redată în unele rapoarte ale Comisiei acestui spital și ale revizorului spitalelor venerice. Astfel, comisia județului informa la 15 ianuarie 1853 Comitetul cantinelor, că atunci când s-a înființat acest spital locuitorii pătimiși de boli sifilitice din oraș și satele județului, necunoscând folosul și binele pentru care s-a întocmit acest așezământ, ”se duceau în acest spital cu mare anevoință, cei mai mulți tăinuindu-se pe sine de această boală. După ce însă cei intrați în spital au văzut și căutarea și folosul din vreme în vreme, au luat înalt sbor, începând de sineși a veni la spital spre căutare”. S-a cerut încă 5 paturi peste cele 15 în ființă, cerere susținută de Comitetul cantinelor spre aprobare de către Departamentul din Lăuntru, din pricină că boala este mult lătită în satele județului Gorj, astfel ca spitalul să poată corespunde la scopul pentru care s-a restabilit acest așezământ.

De asemenea, în ianuarie 1853 șeful comitetului carantinelor își manifestă către Comisia spitalului veneric de la Târgu Jiu, plăcerea ce i-a produs relația dată de doctorul Capșa, revizorul spitalelor venerice din Valahia Mică, care la revizia făcută spitalului a găsit lucrările după cuviință, bună îngrijire, doctori buni, dar costisitoare.¹⁰

De reținut că lunar Consiliul județului Gorj înainta la Comitetul carantinelor situația de cheltuielile spitalului. De

exemplu în anul 1855 aceste cheltuieli, în medie lunar erau pentru îndestularea hranei bolnavilor de 250 lei, legile slujbașilor 290 lei, costul doctorilor 150 lei, chiria localului 1000 lei și cheltuieli ordinare (mături, săpun etc.) 35 lei, 15 lei preotul pentru servicii religioase și alte cheltuieli periodice (lemne, halate etc.). Doctoriile se procurau de la spișeria orașului, a cărei conducere o purta Lazăr spișerul, arendatorul spișeriei văduvei lui Iosif Rainhart. Din specificația medicamentelor eliberate pentru Spitalul veneric rezultă că în general se foloseau pentru pătimași, în vederea tratării bolilor sifilitice: unguiente althoe, gagarisme, guttae mercusial, emulsiv, species, pulv, pilul, inf. chim. liviment ș.a.¹¹.

Încă din 1853 Barbu Știrbei a sancționat Legiuirea intitulată “Întinderea așezămintelor sanitare și îmbunătățirea serviciului medical”, prin care în locul Comitetului carantinilor și al Comisiei doctoricești apare Cosiliul Medical al Principatului format din cei cinci medici ai vopselelor din București și protomedicul.¹² Această lege prevedea “statornicirea unui număr de spitale permanente în locul celor amenajate vremelnicește pe la orașele de căpetenie ale județelor, pentru boalele sifilitice și apoi căutarea de orice boală de care ar pătimi locuitorii de prin județe, atât dintre săteni cât și dintre orășeni”.

Dar această lege nu s-a aplicat imediat, fiind nevoie de luat unele măsuri organizatorice, în primul rând pentru stârpirea boalelor sifilitice. Pe această linie, la revizia din 24 august 1855, revizorul spitalurilor despărțirea a II-a, doctor A. Venertz s-a încredințat că spitalul Târgu-Jiu este încăpător, în bună orânduială, încredințând departamentul că, “Spitalul al acestui județ Gorjul, este unul din cele mai bine ținute și este mai bine înzestrat decât mulți alții neavând nici-o lipsă de articole mai trebuincioase”.

La 3 septembrie 1855 Domnitorul Țării Românești a vizitat orașul Târgu-Jiu însărcinând pe maiorul Solomon să facă revizia spitalului. Maiorul a rămas pe deplin mulțumit și nu a făcut decât observația că paturile ar fi mai bine să fie de fier, iar

unele așternuturi și cămăși sunt slabe de neîntrebuințat. Dr. districtului Gorj, D. Culcer despre această vizită informa Comitetul Sănătății publice că maiorul a dat Măriei Sale “mulțumitoare informații de orânduială ce a găsit în acest spital.”

Dar schimbarea spitalelor venerice în spitale de județ a fost realizată abia în 1856. Astfel, prin Ofisul 75 din 27 august 1856, Prințul Caimacan Barbu Știrbei arată că “spitalele întocmite prin județe la anul 1844, fiind înființate numai în folosul celor bântuiți de boale venerice și cu aceasta pe de o parte se respinge din azilele convenite omenirii, toți cei ce pătimesc despre altă patimă, iar pe de alta defăimătorul titlu acestor spitale opresc chiar și scopul întocmiri lor populația noastră fiind nicicum despuiată de sentimentul rușinei, încât nu se sfiiască a se intra într-un azil defăimător”. În continuare ofisul domnesc poruncește ca spitalele județene să rămână deschise oricărui bolnav, care s-ar înfățișa pătimind și lipsit de mijloace și prin urmare “încetând cea până acum numire a spitalelor venerice ce se vor numi spitale de județe”.

La 1 septembrie 1856 a fost trimis ofisul domnesc la Cârmuirea județului Gorj prin care s-a hotărât transformarea spitalului veneric în spital general, dându-se astfel dezlegarea ca spitalul să primească orice bolnav.¹³ Organele locale au depus o muncă susținută pentru buna orânduială a spitalului înființat pentru orice boală aceasta rezultând și din lista cheltuielilor înaintate în 1857 la Comitatul sanitar al Țării Românești și aprobate de Ministerul de Interior, prin procurarea de obiecte: foarfeci, lemne, lipitori ș.a. Unele cheltuieli au fost depășite ca de exemplu cele din luna iunie 1857 pentru care Dr. Culcer a fost atenționat. Ca justificare Dr. Culcer a răspuns că a dat unor bolnavi din spital câteva medicamente mai eficace cum a fost: decoli de chinină, morfin, aur murtatic, strianin și soluții de slabi idriviodat, iar acesta din urmă s-a întrebuințat și altă dată dar la mai puțini bolnavi pe lună. “Este însă dureros a privi pe pătimași

în suferință și nu-i tinde mână de ajutor mai probabil ce i-ar putea folosi”.

În luna octombrie 1857 Dr.Culcer se transferă și în locul său a fost numit medic al Districtului Gorj din 20 nov. Dr.I.Alienescu, pe care l-a deținut până la 20 septembrie 1858. La 31 mai 1858 Comisia Spitalului Districtului Gorj informa Comitetul Sanitar că mergând la spital a găsit o bună orânduială și medicii curarisind bolnavii în bune reguli atât ca hrană cât și cu darea medicamentelor trebuincioase. “În ce privește locuitorii orășeni pierzând încrederea în medic nici îl mai cheamă, iar pentru întâmpinare de boală au alergat în totul la medicamente de casă.” Felcerul Alex. Moisi la 10 martie 1857 a demisionat din neânțelegerile ce le are cu dr.Alienescu, iar urmașul Adolf Akărflou a fost destituit la 22 sep. 1858.

Cheltuielile spitalului pe 1858 au crescut ca urmare a numărului ,mai ridicat de bolnavi tratați și reparațiile meselor și scaunelor “mai cu seamă cele din cele înființate în anul 1844 pe seama vremelnicescului spital de atunci, s-au stricat.”¹⁴

După plecarea dr. Alienescu, a fost numit la 25 septembrie 1858 ca medic primar al districtului Gorj, dr. Papadopol-Kiriazi Gh, care a deținut această funcție până la 1 iunie 1863.

La 23 aprilie 1858 spitalul s-a mutat în casele doctorului Culcer, plecat la Craiova. Primul contract de închiriere nu-l avem, însă în situația cheltuielilor pe anul 1858 găsim trecută suma de 1890 lei reprezentând chiria plătită doctorului Culcer, iar în bugetul Consiliului județului Gorj pe 1868 găsim pe octombrie 1868 că s-a plătit 264 lei drept chiria pentru etajul de jos a contractului făcut cu doamna Ana Culcer, începând de la 23 aprilie. Casele doctorului Culcer se aflau pe strada Poștei. Din contractul semnat pe perioade 23 aprilie 1861-23 aprilie 1862 se observă că localul avea parter și etaj, o cuhnie și un șopron pentru păstrat paiele.¹⁵

Actul Unirii de la 24 ianuarie 1859 a deschis o etapă nouă în dezvoltarea și a serviciului sanitar.

La 13 februarie 1859 Comisia spitalului județului Gorj, anunță protomedicul, șeful Comitetului sanitar din România, că în conformitate cu însărcinarea pusă acestei comisii a făcut revizie, găsindu-l “în cea mai plăcută și perfectă curățenie, conform veacului în care ne aflăm și civilizației de care ne bucurăm, curarisindu-se bolnavii de către d. medic cu darea medicamentelor în cea mai bună regulă”. De asemenea precizează că nutrimentul necesar se dă la timp bolnavilor, zestrea spitalului era în cea mai bună curățenie. Comisia scoate în evidență neobosita și buna îngrijire ce are medicul Kiriazi despre curarisirea bolnavilor. Comitetul sanitar a subliniat “vrednică de toată lauda a activității medicului districtului”, Gorj, Kiriazi. Despre medicul Kiriazi și inspectorul spitalelor districtuale despărțirea a II-a, Dr. Vernetz, la inspecția din 10 mai 1859 sublinia “tratamentul medical al bolnavilor din partea medicului e așa de perfect, încât orice bolnav de orice treaptă a societății s-ar putea felicita de a fi “căutat precum se caută acești bolnavi”.

La 25 iunie 1859 spitalul districtului Gorj s-a bucurat de vizita prințului domnitor al Țării Românești, Al. Ion Cuza. Așa cum informa doctorul Kiriazi, pe protomedicul șef al comitetului sanitar, prințul domnitor a stat de vorbă cu fiecare bolnav în parte, a cercetat așternuturile, rufăria, felul căutării și îngrijirea bolnavilor arătându-și deplina mulțumire. Numai pentru ustensilele cuhniei domnitorul s-a exprimat astfel, “aceste puține vase de pământ nu sunt corespunzătoare cu trebuința unui asemenea institut filantropic”.

Prin numirea Dr. Davila, în postul de protomedic al Țării Românești și de șef al Comitetului Sanitar, iar la 3 decembrie 1860 în cel de inspector general al serviciului sanitar militar din principate, un spirit nou s-a făcut simțit în administrația sanitară a țării.

Printre alte măsuri Dr. Davila, pentru buna organizare a serviciului sanitar s-a adresat cârmuirilor și comisiilor județene de a contribui la progresul acestui așezământ efectuând revizii asupra

stării spitalului din orașul reședinței lor. În acest sens comisia spitalului județului Gorj (prefect Gr. Miculescu și D. E. Frumușanu membru în sfatul municipiului Tg-Jiu) informează la 5 februarie 1860 pe Dr. Davila că în urma reviziei făcută spitalului de district, l-a găsit în plăcută stare de curățenie, rânduială, cea mai scrupuloasă îngrijire, până la cele mai mici bagatele, nelipsind nimic spre a îndulci chipurile suferinzilor. “Am lăcrimat de bucurie”, zic membrii acestei comisii, “când am văzut în faptă ce poate să devie pentru omenire această instituție condusă de o mână măiastră”. Comisia își exprimă recunoștința față de medicul Kiriazi autorul unei astfel de surprize și se grăbesc să aducă la cunoștință inspectorului general Dr. Davila, cele constatate “ca cel ce sunteți în drept și se cade să participați cel dintâi din frumoasele roade ale propriilor domniei-voastre osteneți”.¹⁶ Aprecierea de care se bucura Dr. Davila în rândurile celor ce se ocupau cu medicina este redată și în adresa doctorului Kiriazi către acesta, trimisă la 20 octombrie 1860, prin care arată că “fiind inspirat de dorințele din cele nobile, precum și de impulsia dată lucrărilor de către Dv, spre perfecționarea serviciului sanitar și convins de indulgența cu care primiți orice observație atingătoare acestui scop, viu cu respect a vă supune la cunoștință cele următoare”. Este vorba de a se mări numărul paturilor de la 15 la cel mult 24, schimbarea perinilor de paie cu altele de lână, mărirea nutrimentului cu un leu pe zi și medicamentelor cu 30 parale pe fiecare bolnav, să se adauge la instrumentele chirurgicale ce s-au proiectat și o mașină electrică medicală, să se înființeze o dușă portativă, iar plapumele de iarnă să fie mai groase.

Din specificațiile de medicamentele folosite la tratarea bolnavilor pe anul 1860 se observă că acestea au constat în special în: prafuri, alifie, piatra iadului, hapuri mercuriale, apă de plumb și camfor, curățenie, injecții, spirt, ceai, soluție de iod, unt de ficat de pește, muștar, floare de tei, soc, mușețel, soluție de apă de trandafir, tentură de ofion, vin de China, calomel, apă vegetamine ș.a.¹⁷

Un fapt important în desfășurarea activității spitalului districtului Gorj îl constituie numirea la începutul lunii martie 1861 a unui doctor curant diminuându-se din sarcinile medicului districtului.

Primul medic al spitalului din Târgu-Jiu a fost Tachmintsis, care a servit aci până la 1 mai 1861, fiind depărtat din serviciu pentru abateri din datoria slujbei. La aceeași dată, în locul său, a fost numit prin decret domnesc ca medic al orașului Târgu-Jiu, dr. Emanuel Igel.¹⁸

La 23 noiembrie 1861, spitalul s-a mutat din casele doctorului Culcer (cu toate că avea contract până în 1862), în casele răposatului Bănică Politimos, situate pe strada Sf. Nicolae, care mai târziu a devenit arestul orașului.¹⁹

Într-o adresă din 11 august 1861 către Comisia spitalului districtului Gorj, doctorul Culcer arăta că întotdeauna a avut mulțumirea de a fi uman și umanitatea către suferințele pătimașilor l-a făcut să închirieze casele pentru spital după plecarea sa la Craiova, mai vârtos că știa greutățile până a se găsi încăperi în oraș pentru un asemenea institut filantropic, dar aflând cele urmate asupra soției sale nu mai poate suferi a tăcea se grăbește să-și revoce contractul pentru închirierea caselor.

Și în cursul anului 1861 Comisia spitalului districtului Gorj s-a preocupat pentru îndrumarea, revizia activității desfășurate de spital. De asemenea s-a preocupat de verificarea lunară a cheltuielilor. Din analiza registrului nutrimentelor, întocmită după lista de dietă, se observă felurimea porțiilor pentru hrana bolnavilor care consta din: verdețuri, orez, făină, sare, unsoare, pâine, carne de vită, cartofi ș.a.

O măsură importantă pe linie sanitară a fost înființarea medicilor de arondisment și a subchirurgilor în locul felcerilor prin Decret 253 din 31 martie 1862. Cu această ocazie la spitalul județului Gorj a fost numit subchirurg Ionescu Nicolae. Ca medic al orașului era tot dr. Igel, care a muncit conștiincios până la 14 mai 1863. La permutare el menționa într-o cerere, că la plecarea sa

din Târgu-Jiu, ca medic al orașului a lăsat un spital “care s-a putut compara cu cele mai frumoase spitale din Europa”. În locul său a fost numit provizoriu patronul în chirurgie Viener.²⁰

Consiliul general al județului Gorj s-a preocupat permanent și de găsirea unui local cu spații mai largi, fie cu chirie, fie cu construirea altuia din nou. Acestei inițiative s-au alăturat și alți oameni de bine ai orașului. Astfel cetățeanul Ștefan Frumușanu, același om care și-a dat tot obolul său la reînființarea spitalului din Târgu-Jiu, încă la începutul anului 1862, anunță printr-o depeșă pe Carol Davila că a găsit pentru clădirea din nou a spitalului “locul în centrul orașului, colțul cu două fațade”. Planul fără nici un neregularit. La 11 mai 1862 arhitectul Lipize a înaintat inspectorului general C.Davila “două planuri și devizul pentru construirea noului spital din Târgu-Jiu”.

La 15 iunie 1862, doctorul Județului Gorj informa pe Carol Davila, că Ștefan Frumușanu, a spus că face “construcțiunea unui spital în orașul Târgu-Jiu, cu propria Domniei sale cheltuială. În prezența mai multor persoane a promis, că negreșit primăvara viitoare a anului 1863 începe a clădi acest stabiliment și că până atunci, vrea să adune toate materialele trebuincioase”.

La 17 iunie 1862, Ștefan Frumușanu a primit de la inspectorul general planul și devizul spre consultare. Cu această ocazie el răspunde inspectorului general că “acum nu rămâne decât ai da și din parte-mi tot studiul necesar și pe lângă aceasta a consulta nu mai puțin și mijloacele de care pot dispune căci câte se știe pe aici un loc unde toate materialele de construcțiune se află cu prea multe dificultăți și cu prețuri înduite decât cele prevăzute prin deviz și vă promit domnule inspector că nu voi cruța nimic din ce cade din domeniul putinței mele, spre a obține un rezultat cât mai favorabil pentru un institut de asemenea natură”.²¹

Ce s-a întâmplat cu acest proiect nu se cunoaște căci se pare că nu s-a realizat, spitalul continuând să funcționeze în casele răposatului Bănică Politimos, până la începutul anului 1866 când a

fost mutat în clădirile cumpărate de oraș de la fostul proprietar V. Lascăr, pe strada Unirii în apropiere de calea ferată cunoscute sub numele de casele Milescu.

În cursul anului 1863 s-au făcut demersuri pentru procurarea unor obiecte. De exemplu, la 14 ianuarie 1863 Comisia spitalului districtului Gorj cerea aprobare la Serviciul sanitar printre altele să procure trei lampe care să lumineze cu gaz, fiind mai puțin costisitor decât cu lumânări cu seu și luminează mai bine. Adresa era semnată de președintele comisiei, adică prefectul districtului Bucșenescu, D. C. Frumușanu, membru în Consiliul municipiului Târgu-Jiu, de dr. Kiriazi, medicul districtului Gorj și dr. Gros, medicul orașului (și spitalului). S-au mai primit de la Serviciul sanitar “mica cutie de instrumente”.

De asemenea, Comisia spitalului Gorj, la 30 mai 1863, solicită inspectorului general al administrației sanitare să se aprobe încă șapte paturi în spital ca să fie 17 paturi pentru bărbați și 5 pentru femei, deoarece la intrarea companiei a IV-a din regimentul al doilea de oștire în orașul Târgu-Jiu, va fi nevoie și de paturi pentru bolnavi militari, iar cele 15 paturi existente sunt destinate pentru bolnavii civili.

La 17 iulie 1863 medicul primar provizoriu al districtului Gorj dr. Gros, solicită serviciului sanitar să i se trimită un nou șneperulu, pentru că cel vechi s-a stricat.

La 12 septembrie 1863 și februarie 1864 Comisia districtului Gorj a trimis serviciului sanitar socotelile, cheltuielile fiind semnate de prefectul Bucșenescu, D. C. Frumușanu, membru în Consiliul municipiului Târgu-Jiu, de medicul primar al districtului Gros și de medicul orașului doctor Const. N. Cristoduolo.

În județul Gorj se simțea lipsa de cadre medicale. Chiar postul de medic al spitalului districtual se completa cu greutate. Astfel, la începutul anului 1866 acest post fusese ocupat de dr. Breisch, care a cerut după patru luni să fie transferat din cauza aerului prea tare la Târgu-Jiu. În octombrie 1867 medicul

districtului dr. Gros se transferă, în locul său fiind numit doctor Emil Igel, iar ca medic al orașului apare doctor Anton Icniset, iar în 1868 doctor Isidor Alltschul, care caută și bolnavii spitalului. În ianuarie 1869 ca medic primar al județului apare dr. Garts, iar în anul 1870 dr. Ion Frumușanu.

Doctorul Ion Frumușanu a impulsionat activitatea medicală a județului Gorj, bucurându-se de frumoase aprecieri din partea Consiliului medical superior și de la Ministerul de Interne. Astfel, pentru întocmirea noii legi ce a fost aprobată în 1874, ministrul de interne Lascăr Catargiu, la 4 iulie 1874 a decis să fie invitați doctorii în medicină Ion Frumușanu, medic primar al județului Gorj și Voicinschi al județului Ilfov, ca să ia parte în Consiliul medical superior pentru elaborarea lucrărilor noii legi, aceștia fiind oameni exersați și experimentați în serviciile medicale.²²

Din luna august 1875 apare ca medic al orașului Târgu-Jiu și al spitalului, doctor Athanoșevici iar ca medic primar al județului, doctor Staicu.

În anul 1887 doctorul județului Urbeanu solicită construirea unui spital nou destinat a fi propriu numai pentru îngrijirea a 50 de bolnavi.²³ Abia în 1893 Comitetul județean Gorj a obținut un împrumut pentru construirea acestui spital pe terenul Milescu, dărâmându-se vechiul spital.

În anul 1894 s-a terminat construcția noului spital de antreprenorul Victor Laugier, format după proiect din mai multe pavilioane din care unele s-au construit mai târziu.

De exemplu, în martie 1899, Consiliul județului Gorj a avizat construirea unui nou pavilion și a altor îmbunătățiri ce erau necesare de adus noului spital din Târgu-Jiu. După această dată, spitalul era compus din cinci pavilioane.²⁴

Cel de-al doilea spital în județul Gorj a fost înființat la Petreștii de Sus, azi Târgu Cărbunești, construit sub un singur pavilion în anul 1880.

Despre acesta aflăm, din protocolul numărul 1 din 10 iunie 1885 al Consiliului Județului Gorj care a aprobat facerea de viramente în bugetul spitalului rural Petreștii de Sus pe exercițiul 1894/95, în sumă de 491 lei și 58 bani iar pentru verificarea socotelilor bugetare au fost desemnați consilierii: Dimitrie Mongescu, C. C. Danielescu și Pantelimon Voiculescu.²⁵

În anul 1919 spitalul Petreștii de Sus funcționa cu 70 de paturi, iar azilul de tuberculoși de la acest spital n-a funcționat.²⁶

În anul 1923, spitalul și azilul de tuberculoși din același spital aveau 70 de paturi.²⁷ În anul 1949 sanatoriul de tuberculoză dispunea de 106 paturi.²⁸

Un alt edificiu spitalicesc pe care s-au gândit organele locale din județul Gorj să-l construiască, se referă la înființarea unui spital de holeră cerut de altfel în 1892 de directorul general al serviciului sanitar, fiind ministerul îngrijorat de holera ce există în partea Rusiei limitrofe. Prin încheierea Consiliului comunal al urbei Jiu nr. 187 din 7 septembrie 1892 s-a hotărât construirea unui spital de holeră din fondurile prevăzute în bugetul comunei pentru lucrările de prevenirea bolilor infecțioase, acestea fiind de resortul autorității comunale.

La 4 martie 1893 s-a încuviințat procurarea paturilor necesare înființării spitalului de holeră. În 1894 au fost procurate lemnele necesare și s-a elaborat proiectul pentru instalarea spitalului de holeră.

Ministerul de Interne, Direcția Administrației județene și comunale la 12 august 1894 a răspuns primarului urbei Jiu că, supunând Consiliului sanitar superior proiectul pentru construirea unui spital de holeră în Târgu-Jiu, nu s-a aprobat.²⁹

Consiliul județului Gorj, de mai multe ori și-a exprimat dorința către Ministerul de Interne pentru construirea de noi spitale cum au fost cele din noiembrie 1896 și noiembrie 1901 pentru construirea unui spital rural pe Valea Jiului, motivat de faptul că populația din această zonă este depărtată de spitalul orașului Târgu-Jiu, și cel de la comuna Petreștii de Sus.³⁰

Această dorință a fost realizată abia la 1 august 1949, când s-a înființat spitalul mixt Valea Sadului.³¹

Consiliul județean al județului Gorj și-a exprimat dorința la Ministerul de Interne în noiembrie 1904 pentru înființarea unui spital în plasa Jiu, deoarece populația acelei plase se găsește la distanță depărtată de reședința județului unde este spitalul.³² Tot ca spital vechi se consideră cel de la Slivilești înființat în 1906 și Novaci, înființat în 1923.

O încercare de înființare de spital în această zonă o găsim în testamentul doctorului N. Urdăreanu, deschis la 17 mai 1908. În testament, doctorul, la punctul 3, scrie: "Las toată moșia mea cum am stăpânit-o, adecă am avut ca meritaj sau ce am mai cumpărat o las județului pentru ca din venit să întrețină un spital în casele ce am și ce nu o fi de ajuns de întreținut din venit se înțelege că județul va veni în ajutor. Las, de asemenea, toate clădirile ce sunt pe ea, tot județului. Spitalul sau moșia se va numi "Moșia Urdarii de Jos, Ghiță Urdăreanu"."

Unul din moștenitori a făcut acțiune la tribunal, dar nu cunoaștem rezultatul și de ce nu s-a realizat spitalul. Zona a căpătat spital de abia în 1970 la Turceni și Rovinari.³³

Ca locuri de odihnă și pentru îngrijirea sănătății se enumeră Mănăstirea Tismana și schitul "Locuri rele". Am văzut la începutul expunerii că la Mănăstirea Tismana a fost un spital mănăstiresc. În jurul anului 1906, aici găsim camere amenajate pentru odihnă și pentru căutarea sănătății. Mai funcționa și un sanatoriu al casei de credit al corpului didactic. Întrucât unii membrii ai corpului didactic cazați în sanatoriu, manifestau purtări incorecte, a făcut pe superiorul mănăstirii să solicite episcopiei Râmnicului să transforme sanatoriul într-un spital rural și o școală de meserii. De asemenea, ziarul Universul, în 1908, a anunțat că sanatoriul de la Tismana va fi destinat pentru tuberculoși. Acest anunț a produs multe intervenții din partea mănăstirii și a locuitorilor din satul Tismana spre a nu se face sanatoriu de tuberculoși, speriați fiind de acest teribil flagel.

La schitul “Locuri rele”, așa cum rezultă dintr-o informare din 1906, slăbănogii, leproșii, epilepticii și suferinzii de tot felul au găsit adeseori alinare și leac.³⁴

După cum se știe mai târziu rețeaua sanitară a luat din ce în ce o largă dezvoltare, înființându-se mai multe unități spitalicești: sanatoriul T.B.C. Dobrița 1940; spitalurile: Căpreni-1957, Târgu Logrești-1958, Mătăsari și Motru-1964, iar la Târgu-Jiu în 1956 ia ființă al doilea spital pe strada Tudor Vladimirescu și în 1975 a intrat în acțiune al treilea spital cu 700 de paturi situat în sudul orașului.

În concluzie vechile unități spitalicești din Gorj cât și cele mai noi s-au clădit cu mari eforturi, la a căror construire au depus multă stăruință organele locale, populația și cadrele medicale ce le-au deservit. Cu toate condițiile grele în care s-a desfășurat munca, cadrele medicale au reușit prin abnegația și priceperea lor să redea sănătatea oamenilor ce au fost nevoiți a se trata în aceste vechi unități spitalicești din Gorj.

Bibliografie

¹ Arhivele Statului București, Vornicia din Lăuntru 2640/1831.

² Arhivele Statului, Filiala jud.Gorj. Prefectura 22/1834; 12/1835.

³ Viața medicală în Oltenia, p.26, V.Gomoiu.

⁴ ASB - MAI 13/1851; 8/1851; Serv.Sanitar 6/1850.

⁵ ASB - MAI 13/1851; 8/1851; AS Filiala Gorj, 23/1850.

⁶ ASB - Serv.Sanitar 16/1849.

⁷ ASB - MAI 13/1851 comunal.

⁸ ASB - Serv.Sanitar 32/1852; MAI rural 13/1851; 41/1853.

⁹ ASB - MAI rural 13/1851; 41/1853.

¹⁰ ASB - MAI Serv Sanitar 32/1852; MAI rural 43/1853, 41/1853.

¹¹ ASB - MAI Serv.Sanitar 32/1852; MAI rural 13/1851; Doc.ist. DCXLVII, 405, 408, 423, 440.

¹² C.Barbu - Carol Davila și timpul său.

¹³ ASB - MAI Serv.Sanitar 41/1852, 83/1855, Doc.ist.DCXLVII/735.

¹⁴ ASB - Serv.Sanitar 85/1852, 43/1857, 42/1858, 5/1865, 17/1867, 39/1858, 17/1866; MAI rural 8/1857.

¹⁵ ASN Serv.Sanitar 85/1857, 43/1857, 71/1868.

¹⁶ ASB Serv.Sanitar 49/1860, 52/1859.

¹⁷ ASB Serv.Sanitar 47/1860.

¹⁸ ASB Serv.Sanitar 47/1860, 17/1867, 32/1861, 153/1862, 17/1867, 120/1862.

¹⁹ ASB Serv.Sanitar 153/1862, 74/1866.

²⁰ ASB Serv.Sanitar 32/1861, 153/1862, 17/1867, 120/1862.

²¹ ASB Serv.Sanitar 91/1862.

²² ASB Serv.Sanitar 53/1874, Dr.Felix.

²³ ASB Serv.Sanitar 74/1864.

²⁴ ASB - MAI nr.323 dos 1354/1894, 1140/1898; Adrian Becherete
"Din trecutul medicinei gorjene".

²⁵ ASB - MAI Serv.Sanitar 1643/1895.

²⁶ ASB Serv.Sanitar 55/1923.

²⁷ ASB Serv.Sanitar 55/1923.

²⁸ ASB Serv.Sanitar 16/1949.

²⁹ AS fil.Gorj Primăria oraș Tg.Jiu 109/1893-94, MAI nr.383
dos.1430/1894.

³⁰ ASB Min.Int.Aktiv 1100/1898 inv.327 dos.1528/1901 și inv. 328
dos.683/1904.

³¹ ASB Serv.Sanitar. 16/1949.

³² ASB - MAI Aditiv. 1100/1898, 1528/1901, 683/1904.

³³ ASB - MAI Serv.Sanitar 1593/1908.

³⁴ Episcopia Râmnicului și Argeșului 14/1906, 17/1908 Rm.Vâlcea.